

RETRACTED

ศึกษาวิเคราะห์การจำแนกนิยาม 5

THE ANALYTICAL STUDY OF THE CATEGORIZATION OF THE FIVE NIYAMA

: สมเกียรติ ไชยภูมิ*
สุชาติ คำทางชล**
เพ็ญศรี บางบอน***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของวิทยาศาสตร์ต่อการจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ในงานวิจัยที่เป็นสารนิพนธ์เรื่องศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมนิยามกับไตรลักษณ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎกเอกสารที่เกี่ยวข้อง และผลงานของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา นำมาวิเคราะห์จัดระบบเป็นหมวดหมู่ แล้วสรุปผลวิจัยและนำเสนอในเชิงพรรณนา การค้นพบที่สรุปได้ คือ การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ที่ปรากฏครั้งแรกใน “อรรถกถาหมหาปทานสูตร” ได้นิยามย่อยออกมา 5 ประการ คือ 1) อุตุนิยาม 2) พินนิยาม 3) จิตนิยาม 4) กรรมนิยาม และ 5) ธรรมนิยาม ในการจำแนกครั้งนี้พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมายของ “ธรรมนิยาม” ว่าเป็นประวัติการปฏิบัติของ

พระพุทธเจ้าทั้ง 7 พระองค์ที่เหมือนกันอย่างแน่อนจนเป็นเรื่องธรรมดา ในการนี้ผู้วิจัยตีความว่าเป็นการเน้นย้ำการปฏิบัติในรูปแบบเดียวกันอย่างแน่อนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นการจำแนกเพื่อเป็นพุทธบูชา ดังนั้น เนื้อหาสาระของธรรมนิยามที่จำแนกได้จึงมีแค่นิยามย่อย 4 ข้อแรกเท่านั้น ซึ่งต่างจากนักวิชาการทางพระพุทธศาสนายุคปัจจุบันที่จำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 แล้วยังคงให้ชื่อและความหมายของนิยามย่อยข้อที่ 5 เป็นอันเดียวกับธรรมนิยามใหญ่ โดยไม่มีรายละเอียดการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายว่าเหมือนกันจนเป็นธรรมนิยามเพราะถือว่าไม่เป็นวิทยาศาสตร์

คำสำคัญ : ศึกษาวิเคราะห์, ธรรมนิยาม

* อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

** นักวิชาการอิสระ

*** อาจารย์ประจำสาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

This article is to summarize the thematic which title is The Analytical Study of Dhamma Niyama. This research is a qualitative study, focused on the documentary studies, mainly in the Tipitaka, the relating documentaries and the Buddhist scholars' works. All the data are classified into the system, concluded and presented in the descriptive analysis. The results of the research are found that the Five Niyamas appearing in the Atthakata of Mahapatthanasutta which are the outcomes of the categorizing of the Dhamma Niyama as follows: (1) Utu Niyama is the natural law of non-living matter. (2) Bija Niyama is the law of living material (3) Citta Niyama is the law of mental activity. (4) Kamma is the law of moral causation and (5) Dhamma Niyama is of several meanings. It is often used to refer to the Buddha's teachings concerning the manifestation of reality or the nature of existence. The Dhamma Niyama from this categorization was defined as the seven Buddhas' biographies in order to worship them in the researcher's interpretation. So, the minor outcome laws which are of the meanings corresponding to original Dhamma Niyama are only four laws as follows:- (1) Utu Niyama (2) Bija Niyama

(3) Citta Niyama and (4) Kamma Niyama.

All of these Niyamas are different from the present Buddhist Scholars who interpret the minor Dhamma Niyama with the same meanings as the big original Dhamma Niyama.

Keywords : the Analytical Study, the Five Niyama.

บทนำ

การจำแนกกฎธรรมชาตินี้เรียกว่า ธรรมนิยาม เป็นนิยาม 5 ตามแบบพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาปัจจุบันพอสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ 1) อุตุนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ เช่น เรื่องลมฟ้าอากาศและฤดูกาล ฝนตกฟ้าร้อง เป็นต้น แนวความคิดของท่านมุ่งเอาความผันแปรที่เนื่องด้วยความร้อนหรืออุณหภูมิ 2) พินิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการสืบพันธุ์หรือที่เรียกว่า พันธุกรรม เช่น หลักความจริงที่ว่า เป็นพืชเช่นใดก็ให้ผลเช่นนั้น พืชมะม่วงก็ออกผลเป็นมะม่วง เป็นต้น 3) จิตนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการทำงานของจิต เช่น เมื่ออารมณ์กระทบประสาทจะมีการรับรู้เกิดขึ้น เป็นต้น 4) กรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นกระบวนการก่อการกระทำและการให้ผลของการกระทำ หรือพูดให้จำเพาะลงไปอีกว่า กระบวนการแห่งเจตจำนง เช่น ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว เป็นต้น 5) ธรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ

เป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เรียกว่า ความเป็นไปตามธรรมดา เช่นว่า สิ่งทั้งหลาย มีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดาไม่ว่า พระพุทธเจ้าจะอุบัติหรือไม่ก็ตาม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555 : 236)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่า การที่เมื่อจำแนกกฎธรรมชาติดออกเป็น กฎย่อย 4 กฎ แล้วยังมีธรรมนิยามซึ่งถือว่าเป็น กฎใหญ่อยู่ก็เพื่อเป็นที่รองรับกฎธรรมชาติดย่อย ที่อาจมีแต่ไม่เข้าพวกกับกฎย่อยทั้ง 4 นั้น และท่าน ยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า อุปมาเปรียบเหมือน คนทั้งหมดในประเทศไทยที่บางที่มีผู้พูดจำแนก ออกเป็น รัฐบาล ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน หรืออีกคนบอกว่า เป็นตำรวจ ทหาร ข้าราชการ นักศึกษา และประชาชนบ้าง คำว่า “ประชาชน” ย่อมครอบคลุมคนทุกหมู่เหล่าในประเทศ กล่าวคือ ข้าราชการพลเรือน ทหาร พ่อค้า นักศึกษาก็ล้วน เป็นประชาชนด้วยกันทั้งสิ้น แต่พูดแยกออกไป ก็เพราะว่า คนเหล่านั้นนอกจากจะมีลักษณะ หน้าที่โดยทั่วไปในฐานะประชาชนเหมือนคนอื่น ๆ แล้ว ยังมีลักษณะหน้าที่จำเพาะพิเศษ ต่างหากออกไปอีกส่วนหนึ่งด้วย เรื่องการจำแนก นิยาม 5 ก็เช่นเดียวกัน ส่วนนักวิชาการทาง พระพุทธศาสนาบางท่าน เช่น สมภาร พรหมทา ก็ยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับนิยาม 5 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า “ทำไมท่าน (พระอรรถกถาจารย์) จึงใส่นิยาม ข้อที่ห้าที่เรียกว่า ธรรมนิยาม นี้เข้ามาเพื่ออะไร” แล้วท่านก็จัดธรรมนิยามข้อนี้เป็นนิยามอื่น ๆ เพื่อ รอคารค้นพบนิยามใหม่ที่ไม่เข้ากับนิยาม 4 ข้อแรก ตามหลักการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ต่อไป

ดังนั้น ด้วยกรณีดังกล่าวข้างต้นทำให้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การจำแนกธรรม

นิยามเป็นนิยาม 5 เพื่อการทำความเข้าใจให้ลึกซึ้ง และถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด เพราะ การอธิบายความถึงเหตุผลความจำเป็นต้องมี ธรรมนิยามย่อยในธรรมนิยามใหญ่ยังไม่ทำให้ ผู้วิจัยหายสงสัย ไม่ว่าจะเป็นพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่อธิบายว่า ธรรมนิยามใหญ่ เปรียบเหมือนคำว่า “ประชาชน” ที่รวมหมด ไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการอื่น ๆ ก็เป็นประชาชนทั้งสิ้น หรือนักวิชาการอย่าง สมภาร พรหมทา ที่กำหนดธรรมนิยามย่อยเป็น นิยามอื่น ๆ เพื่อรอการค้นนิยามใหม่ที่ไม่เข้าพวก กับนิยามย่อย 4 ข้อแรก เพราะคัมภีร์อรรถกถา มหาปทานสูตรที่เป็นต้นกำเนิดของนิยาม 5 มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของการอุบัติของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง 7 พระองค์ ได้แก่ ได้แก่ (1) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปัสสี (2) พระสัมมา สัมพุทธเจ้าสิขี (3) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวสสภู (4) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากุกสันธะ (5) พระสัมมา สัมพุทธเจ้าโกนาคมนะ (6) พระสัมมาสัมพุทธเจ้า กัสสปะ และเมื่อรวมในปัจจุบันด้วย คือ พระ สัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดม จึงมี 7 พระองค์ มีลักษณะที่เหมือนกันทุกพระองค์ไม่ผิดเพี้ยน เป็นอย่างอื่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจำแนกธรรม นิยามเป็นนิยาม 5 โดยยึดถือคัมภีร์อรรถกถา มหาปทานสูตร ที่เป็นกำหนดของนิยาม 5 เป็นหลัก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาวิเคราะห์

ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถา และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ คัมภีร์ ข้อมูลจากการสารเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน (Documentary Research) และข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้ปฏิบัติที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์การจำแนกนิยาม 5 ในอีกแง่มุมที่ยึดถือ คัมภีร์อรรถกถาหาปทานสูตรเป็นหลัก

ผลการวิจัย

1. นิยาม 5 ในอรรถกถาหาปทานสูตร ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 10 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 2 ทีฆนิกาย มหาวรรค หาปทานสูตร มีความว่า ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ กุฎีใกล้ไม้กุ่มน้ำ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถีครั้งนั้นมีภิกษุจำนวนมาก กลับจากบิณฑบาตแล้วนั่งประชุมกันในโรงกลมใกล้ไม้กุ่มน้ำ เกิดสนทนารวมกันขึ้นเกี่ยวกับบุพเพนิวาส พระผู้มีพระภาคได้ทรงสดับถ้อยคำเจรจาอันนี้ของภิกษุเหล่านั้นด้วยพระทิพยโสตธาตุอันบริสุทธิ ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคจึงเสด็จลุกจากอาสนะแล้วเสด็จเข้าไปยังโรงกลมใกล้ไม้กุ่มน้ำประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดไว้ แล้วทรงถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเธอนั่งประชุมสนทนาอะไรกัน ภิกษุเหล่านั้นได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พวกข้าพระองค์ในเวลากลับจากบิณฑบาตแล้วได้นั่งประชุมกันแล้วเกิดสนทนารวมเกี่ยวกับบุพเพนิวาส ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญเรื่องนี้เล่าที่พวกข้าพระองค์พูดค้างไว้พอดีพระองค์เสด็จเมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบ จึงทรงแสดงธรรมมีถ้อย

ซึ่งเกี่ยวกับบุพเพนิวาสประวัติของพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่อุบัติขึ้นในโลกซึ่งในอดีตมี 6 พระองค์ รวมปัจจุบันคือพระองค์ด้วยก็เป็น 7 พระองค์ (สุชีพ ปุณฺณนาฎภาพ, 2556 : 316-317) มีรายละเอียด ดังนี้

1) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม“วิปัสสี” เป็นโกณฑัญญโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลก 91 กัปที่แล้วได้เป็นกษัตริย์โดยพระชาติ ทรงอุบัติในชาติตยสกุล มีพระชนมายุประมาณ 80,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้แฉฝอย มีพระชันษะและพระตีสสเป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกได้มีสามครั้งล้วนเป็นพระชินาสพทั้งสิ้น ครั้งที่หนึ่งมีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุหกล้านแปดแสนรูป ครั้งที่ 2 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุแสนรูป ครั้งที่ 3 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุแปดหมื่นรูป มีภิกษุชื่อว่า อโสกะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพระราชาพระนามว่า พันธุม่า เป็นพระชนก พระเทวีพระนามว่า พันธุมตี เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า พระนครชื่อว่า พันธุมตี เป็นราชธานีของพระเจ้าพันธุม่า

2) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม“สิขี” เป็นโกณฑัญญโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลก 31 กัปที่แล้วได้เป็นกษัตริย์โดยพระชาติ ทรงอุบัติในชาติตยสกุล มีพระชนมายุประมาณ 70,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้กุ่มบก มีพระอภิกุ และพระสัมภวะ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกได้มีสามครั้งล้วนเป็นพระชินาสพทั้งสิ้น ครั้งที่หนึ่งมีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุหนึ่งแสนรูป ครั้งที่ 2 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุแปดหมื่นรูป ครั้งที่ 3 มีพระสาวกประชุมกันเป็น

จำนวนภิกษุเจ็ดหมื่นรูป มีภิกษุชื่อว่าเขมังกระ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพระราชพาหนะชื่อว่า อรุณะ เป็นพระชนก พระเทวีพระนามว่า ปกาวดี เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า พระนครชื่อว่า อรุณวดี เป็นราชธานีของพระเจ้าอรุณะ

3) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม“เวสสภู” เป็นโกณฑัญญโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกที่ 31 นั้นเอง ได้เป็นกษัตริย์ โดยพระชาติ ทรงอุบัติในชาติตยสกุล มีพระชนมายุประมาณ 60,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้สาละ มีพระโสณะ และพระอุตตระ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกได้มีสามครั้ง ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น ครั้งที่หนึ่ง มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุแปดหมื่นรูป ครั้งที่ 2 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุเจ็ดหมื่นรูป ครั้งที่ 3 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุหกหมื่นรูป มีภิกษุชื่อว่า อุปสันตะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพระราชพาหนะชื่อว่า สุปปตตะ เป็นพระชนก พระเทวีพระนามว่า ยสวดี เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า มีพระนครชื่อว่า โอนมะ เป็นราชธานีของพระเจ้าสุปปตตะ

4) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม“กุกสันธะ” เป็นกัสสปโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกในภัททกัปนี้ ได้เป็นพราหมณ์ โดยพระชาติ ทรงอุบัติในพราหมณสกุล มีพระชนมายุประมาณ 40,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้ซึก มีพระวิรุระ และพระสัณฐะ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งพระสาวกได้มีครั้งเดียว ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น มีจำนวนภิกษุสี่หมื่นรูป มีภิกษุชื่อว่า วุฑฒิสะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพราหมณ์ชื่อว่า อคคิทัตตะ เป็นพระชนก พราหมณ์ชื่อว่า วิสาขะ เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า มีพระราชพาหนะชื่อว่า กังกี ได้มีแล้วโดยสมัยนั้นแล พระนคร

พระนามว่าเขมะ ได้มีแล้วโดยสมัยนั้นแล พระนครชื่อว่า เขมวดี ได้เป็นราชธานีของพระเจ้าเขมะ

5) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม“โกนาคนะ” เป็นกัสสปโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกในภัททกัปนี้ ได้เป็นพราหมณ์ โดยพระชาติ ทรงอุบัติในพราหมณสกุล มีพระชนมายุประมาณ 30,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้มะเดื่อ มีพระภิกษุโสณะ และพระอุตตระ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งพระสาวกของพระผู้มี พระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโกนาคนะ ได้มีครั้งเดียว มีจำนวนภิกษุสามหมื่นรูป พระสาวกซึ่งได้ประชุมกันครั้งเดียวนี้ ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น มีภิกษุชื่อว่า โสติสสะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพราหมณ์ชื่อว่า ยัญญทัตตะ เป็นพระชนก พราหมณ์ชื่อว่า อุตตรา เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า มีพระราชพาหนะชื่อว่า โสภะ ได้มีแล้วโดยสมัยนั้นแล พระนครชื่อว่า โสภวดี ได้เป็นราชธานีของพระเจ้าโสภะ

6) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม“กัสสปะ” เป็นกัสสปโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกในภัททกัปนี้ ได้เป็นพราหมณ์ โดยพระชาติ ทรงอุบัติในพราหมณสกุล มีพระชนมายุประมาณ 20,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้ไทร โดยมีพระติสสะ และพระภารทวาชะ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งพระสาวกของพระองค์ได้มีครั้งเดียว มีจำนวนภิกษุสองหมื่นรูป พระสาวกที่ได้ประชุมกันครั้งเดียวนี้ ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น มีภิกษุชื่อว่า สัพพมิตตะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพราหมณ์ชื่อว่า พรหมทัตตะ เป็นพระชนก พราหมณ์ชื่อว่า ธนวดี เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า มีพระราชพาหนะชื่อว่า กังกี ได้มีแล้วโดยสมัยนั้นแล พระนคร

ชื่อว่าพาราณสี ได้เป็นราชธานีของพระเจ้ากิงกี (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2556 : 317)

7) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม“โคตมะ” เป็นโคตมโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกในภัททกัปนี้ ได้เป็นกษัตริย์โดยชาติ อุบัติในชาติตยสกุล มีพระชนมายุ 80 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้โพธิ์ มีสารีบุตรและโมคคัลลานะ เป็นคู่อัศวกร ซึ่ง เป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกของเราในบัดนี้ ได้มีครั้งเดียว มีจำนวนภิกษุหนึ่งพันสองร้อยห้าสิบลรูป สาวกของเรา ซึ่งได้ประชุมกันครั้งเดียวนี้ ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น มีภิกษุผู้ชื่อว่าอานนท์ มีพระราชพาพระนามว่าสุทโธทนะ เป็นพระชนก พระเทวีพระนามว่ามายา เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า มีพระนครชื่อว่ากบิลพัสดุ์ ได้เป็นราชธานีของพระเจ้าสุทโธทนะ ฯ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2556 : 318)

ส่วนในอรรถกถาพาหุสัจจได้แสดงรายละเอียดของการอุบัติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจากการมาจุติของพระโพธิสัตว์ซึ่งได้ถือปฏิสนธิในวันเพ็ญเดือน 8 เหมือนพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายฉะนั้น ในครั้งนั้นพระมารดาของพระโพธิสัตว์ทรงประดับด้วยดอกไม้และของหอม เป็นต้น เสด็จลุกแต่เช้าทรงสงสนานด้วยน้ำหอม ทรงตกแต่งด้วยเครื่องประดับทุกชนิด เสวยพระกระยาหารเลิศรส ทรงอธิษฐานองค์อุโบสถเสด็จเข้าสู่ห้องสิริบรรทมเหนือพระสิริไสยาสน์ ทรงเข้าสู่ินทราและทรงสุบินเห็น ท้าวมหาราชทั้ง 4 ไต่ยกพระพุทธรูปมารดาพร้อมด้วยพระที่นั่งไปยังสระอนินดาตให้สงสนานให้ทรงนุ่งห่มด้วยผ้าทิพย์ ให้ทรงลูบไล้ด้วยของหอมทิพย์ ประดับดอกไม้ทิพย์ ไม่ไกลจากนั้นมีภูเขาเงิน ภายในภูเขาเงินมีวิมานทอง ให้พระพุทธรูปมารดาหัน

พระเศียรไปทางทิศปาจิณบรรทม ณ วิมานทองนั้น ครั้งนั้นพระโพธิสัตว์เป็นช้างเผือกผ่อง ไม่ไกลจากนั้นมีภูเขาทองลูกหนึ่ง พระโพธิสัตว์เสด็จไปทีภูเขาทอง นั้นแล้วเสด็จลงจากภูเขาทอง เสด็จขึ้นภูเขาเงินแล้วเสด็จเข้าไปยังวิมานทอง กระทำประทักษิณพระมารดาแล้วได้แหวกพระปรีศร์ (สีข้าง) เบื้องขวาเสด็จเข้าไปสู่พระครรภ์ ทันทีนั้นพระเทวีทรงตื่นและกราบทูลพระสุบินนั้นแด่พระราช

ครั้นสว่างแล้วพระราชารับสั่งให้เรียกหัวหน้าพราหมณ์ประมาณ 64 คน ให้ลาดอาสนะอันมีค่ามากบนพื้นฉาบด้วยของเขียว กระทำมงคลสักการะด้วยข้าวตอกเป็นต้น เมื่อพราหมณ์ทั้งหลายนั้น ณ ที่นั้นแล้ว ทรงนำถาดทองถาดเงินอันเต็มไปด้วยข้าวปายาสอย่างดี ประดับด้วยเนยใส น้ำผึ้งและน้ำตาลกรวดครอบด้วยถาดทองถาดเงินอีกทีถวายเป็นทาน ให้พราหมณ์เหล่านั้นอิมเอบด้วยวัตถุอย่างอื่นมีผ้าไหมแมโคแดงและทาน เป็นต้น พระราชาตรัสบอกพระสุบินนั้นแก่พราหมณ์เหล่านั้นผู้เอบอิมด้วยสิ่งปรารถนาทั้งปวงแล้วรับสั่งถามว่า พระสุบินนั้นจักเป็นอย่างไร พวกพราหมณ์กราบทูลว่า ขอเดชะข้าแต่มหाराชพระองค์อย่าทรงพระวิตกเลย พระเทวีทรงพระครรภ์แล้วพระเจ้าข้า พระองค์จักมีพระโอรส พระโอรสนั้นหากครองเรือนจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิประกอบด้วยธรรม เป็นธรรมราชา หากออกบวชจักเป็นพระพุทธรูปผู้เปิดโลก พึงทราบลำดับการพรรณนาเนื้อความในบทนี้ว่า พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่พระครรภ์พระมารดาตั้งนี้ บทว่า อยเมตถธมมตา ความว่า เป็นธรรมดาในการเสด็จลงสู่พระครรภ์พระมารดา นี้ ท่านอธิบายว่านี่เป็นความจริงเป็นความแน่นอน ชื่อว่านิยามนี้มี 5 อย่าง คือ

กรรมนิยาม อุตุนิยาม พืชนิยาม จิตนิยาม ธรรมนิยาม ในนิยามทั้ง 5 นั้น มีดังนี้

1) **กรรมนิยาม** การให้ผลแห่งกุศลที่นำปรารถนาการให้ผลแห่งกุศลที่ไม่นำปรารถนาขึ้นชื่อกรรมนิยาม เพื่อแสดงกรรมนิยามนั้นควรกล่าวถึงเรื่องในคาถาว่า น อนตลิกเข ดังนี้ เป็นต้น มีเรื่องเล่าว่า หญิงคนหนึ่งทะเลาะกับสามี ประสงค์จะผูกคอตาย จึงสอดคอเข้าไปในบ่วงเชือก บุรุษคนหนึ่งลับมีดอยู่เห็นหญิงนั้นประสงค์จะตัดเชือก จึงวิ่งไปปลดหญิงนั้นว่าน้องอย่ากลัว น้องอย่ากลัว เชือกกลายเป็นอสรพิษรัดคอหญิงอยู่ บุรุษนั้นกลัวรีบหนีไป หญิงนั้นตาย ณ ที่นั้นเอง ควรแสดงถึงเรื่องทั้งหลายเป็นต้นอย่างนี้ในที่นี้

2) **อุตุนิยาม** ในชนบทนั้น ๆ ในกาลนั้น ๆ การเก็บดอกไม้และผลไม้เป็นต้นต้น โดยตัดครั้งเดียวเท่านั้น ลมพัด ลมไม่พัด แดดกล้า แดดอ่อน ฝนตก ฝนไม่ตก ดอกบัวกลางวันแย้ม กลางคืนหุบ อย่างนี้เป็นต้น เป็นอุตุนิยาม

3) **พืชนิยาม** นิยามผลข้าวสาลีย่อมเป็นผลจากพืชข้าวสาลีอย่างเดียว รสหวานย่อมเป็นผลจากน้ำหวาน รสขมย่อมเป็นผลจากพืชขม นี้เป็นพืชนิยาม

4) **จิตนิยาม** ธรรมคือจิตและเจตสิกดวงก่อน ๆ เป็นปัจจัย โดยอุปนิสัยปัจจัยแห่งธรรมคือจิตและเจตสิกดวงหลัง ๆ เพราะฉะนั้น การเกิดขึ้นแห่งสัมปยุตตธรรมเป็นต้น ในลำดับแห่งจักขุวิญญาณเป็นต้น นี้เป็นจิตนิยาม

5) **ธรรมนิยาม** ความเป็นไปแห่งความหวั่นไหวในหมีนโลกธาตุ ในการเสด็จลงสู่พระครรภ์พระมารดาแห่งพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย นี้ชื่อ **ธรรมนิยาม** ในที่นี้ท่านประสงค์ธรรมนิยาม เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อจะทรงแสดงธรรมนั้น

จึงตรัสคำเป็นต้นว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมดา พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่พระครรภ์ก็เมื่อพระโพธิสัตว์นั้นเสด็จลงแล้ว ย่อมเป็นอย่างนี้ หากกำลังเสด็จลงไม่มีประมาณเจริญ คือ ไพบูลย์ ท่านกล่าวว่า มีรสอร่อยอย่างยิ่ง ชนทั้งหลายย่อมเคี้ยวกินของควรเคี้ยวอันมีรสอร่อยอย่างนี้ ท่านกล่าวว่า ประเสริฐอย่างยิ่ง ผู้เจริญย่อมสรรเสริญพระสมณโคดมด้วยความสรรเสริญอันยิ่ง แต่ในบั้นนี้ท่านประสงค์เอาความไพบูรณ์ อานุภาพของเทวดา ก็คือ ผ่านผู้มีรัศมีสร้านไป 12 โยชน์ ร่างกายก็เช่นนั้น เครื่องประดับก็เช่นนั้น วิมานก็เช่นนั้น พระโพธิสัตว์ล่วงเลยเทวานุภาพนั้น ดังนี้ ความว่าช่องว่างอันหนึ่ง ๆ ในระหว่างจักรวาลทั้ง 3 ย่อมมีในที่สุดโลก ดุจช่องว่างในท่ามกลางล้อเกวียน 3 ล้อ ก็โลกกัณทรนรกนั้นโดยส่วนกว้างถึง 8,000 โยชน์ มีความมืดมิดประกอบด้วย หมอกอันทำความมืดพ้นจากจักขุวิญญาณ นัยว่า จักขุวิญญาณย่อมไม่เกิด ณ ที่นั้น พระจันทร์และพระอาทิตย์ย่อมปรากฏใน 3 ทวีป

สรุปว่า การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ในอรรถกถาตามหาปทานสูตร เป็นการจำแนกโดยพระอรรถกถาจารย์ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1 - 500 ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นจำแนกครั้งแรกในประวัติศาสตร์ เป็นที่น่าสังเกตว่านิยามย่อยที่จำแนกออกมาจากธรรมนิยามใหญ่ซึ่งประกอบด้วย (1) อุตุนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับสรรพสิ่งที่ไม่มีชีวิตทั้งหมด (2) พืชนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหมด (3) จิตนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับจิต (4) กรรมนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับกรรมหรือการกระทำ และ (5) ธรรมนิยาม ในการจำแนกครั้งนี้ พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมายว่า เป็นความ

แน่นอนในการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายที่มีลักษณะเหมือนกัน ซึ่งในอดีตมี 6 พระองค์ คือ 1) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปัสสี 2) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิขี 3) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวสสภู 4) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากุกสันธะ 5) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโกนาคมนะ 6) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากัสสปะ และเมื่อรวมในปัจจุบันด้วย คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดม จึงมี 7 พระองค์ โดยในการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย จะมีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีลักษณะเหมือนกันทุกพระองค์ เช่น ปรากฏการณ์แผ่นดินไหวและเกิดบุพนิมิตต่าง ๆ

2. วิเคราะห์การจำแนกนิยาม 5 ใน อรรถกถา ธรรมนิยามในส่วนที่เป็น “นิยาม 5” ไม่ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มใดแต่ไปปรากฏในเอกสารชั้นอรรถกถา การวิจัยครั้งนี้จะวิเคราะห์นิยาม 5 ในอรรถกถาและเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั่วไปดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1) วิเคราะห์การจำแนกธรรมนิยาม เป็นนิยาม 5 ในอรรถกถา การจำแนกธรรมนิยาม เป็นนิยาม 5 ในอรรถกถาหาปทานสูตร โดยพระอรรถกถาจารย์เป็นครั้งแรกที่แบ่งธรรมนิยาม เป็นกฎย่อย 5 กฎ ประกอบด้วย 1) อุดุนิยาม 2) พิชนิยาม 3) จิตนิยาม 4) กรรมนิยาม และ 5) ธรรมนิยามในการจำแนกได้บรรจุปรากฏการณ์พิเศษในการปฏิบัติของพระพุทธเจ้า 7 พระองค์ มีปรากฏการณ์พิเศษ 16 ประการ และเกิดความสั่นไหวของแสนโลกธาตุใน 6 เหตุการณ์ ดังนี้ คือ (1) ในเวลาที่พระโพธิสัตว์ทั้งหลายทรงถือปฏิสนธิ (2) ในเวลาทรงออกจากครรภ์พระมารดา (3) ในเวลาที่ตรัสรู้ภูมิโพธิญาณ (4) ในเวลาที่พระตถาคตทรงประกาศพระธรรมจักร (5) ในเวลา

ที่ทรงปลงอายุสังขาร (6) ในเวลาที่เสด็จดับขันธปรินิพพานโดยพระพุทธเจ้าทุกพระองค์จะเป็นแบบเดียวกันนี้ทั้งหมด และต่อมา มีการจำแนกอีกครั้งพบใน พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี มีวัตถุประสงค์ในการจำแนกเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมในเรื่องจิตและเจตสิก กล่าวคือ เจตสิกก่อให้เกิดเจตจำนงและเจตจำนงเป็นตัวทำให้เกิดการกระทำ คือ กรรมนั่นเอง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นจำแนกครั้งแรกในประวัติศาสตร์ เป็นที่น่าสังเกตว่านิยามย่อยที่จำแนกออกมาจาก ธรรมนิยามใหญ่ซึ่งประกอบด้วย 1) อุดุนิยาม คือ ความแน่นอนของสรรพสิ่งที่ไม่มีชีวิตทั้งหมด 2) พิชนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหมด 3) จิตนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับจิต 4) กรรมนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับกรรมหรือการกระทำ และ 5) ธรรมนิยาม ในการจำแนกครั้งนี้พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมายว่า เป็นความแน่นอนในการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายที่มีลักษณะเหมือนกัน ซึ่งในอดีตมีทั้งสิ้น 6 พระองค์ ได้แก่ (1) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปัสสี (2) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิขี (3) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวสสภู (4) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากุกสันธะ (5) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโกนาคมนะ (6) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากัสสปะ และเมื่อรวมในปัจจุบันด้วย คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดม จึงมี 7 พระองค์ โดยในการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย จะมีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีลักษณะเหมือนกันทุกพระองค์ เช่น ปรากฏการณ์แผ่นดินไหวและเกิดบุพนิมิตต่าง ๆ เป็นการให้ความสำคัญในการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายว่า มีความแน่นอนและสำคัญเทียบเท่ากับนิยาม

ทั้ง 4 รวมกัน คือ อุตุนิยาม พินนิยาม จิตินิยาม และ กรรมนิยาม เป็นการจำแนกเพื่อยกย่องเทิดทูล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย คือ เป็นพุทธานุชา

3. วิเคราะห์การจำแนกธรรมนิยาม
โดยนักวิชาการปัจจุบัน กล่าวคือ ในงานเขียนของนักวิชาการ เช่น สมภาร พรหมทา (สมภาร พรหมทา, 2554 : 69-74) ที่สงสัยว่า “ทำไมท่าน (พระอรรถกถาจารย์) จึงใสนิยามข้อที่ห้าที่เรียกธรรมนิยาม นี้เข้ามาด้วย ที่พอสันนิฐานได้ในขณะนี้ คือ ธรรมนิยามเป็นกฎใหญ่ที่ครอบคลุมกฎทุกกฎ ส่วนนิยามสี่ข้อย่อยข้างต้นเป็นกฎย่อยที่เกี่ยวกับเรื่องเฉพาะเรื่องหนึ่ง” ในกรณีนี้จากการศึกษาอย่างละเอียดผู้วิจัยมีทัศนะว่า การจำแนกธรรมนิยามนี้สามารถตีความได้เป็น 3 นัย ดังนี้

1) นัยแรกแบบสืบทอดหนึ่งเท่ากับห้า
 เป็นแบบที่อาจารย์ตีความ คือ การจำแนกธรรมนิยามได้ 5 นิยามย่อย ได้แก่ (1) อุตุนิยาม (2) พินนิยาม (3) จิตินิยาม (4) กรรมนิยาม และ (5) ธรรมนิยาม การตีความเช่นนี้ผู้วิจัยขอตั้งชื่อว่าเป็นแบบสืบทอดหนึ่งเท่ากับห้า โดยผลที่ตามมาอาจารย์ก็จะไม่มั่นใจเพราะมันไม่สมเหตุสมผล ดังที่อาจารย์ได้กล่าวแล้วนั้น โดยอาจารย์ได้เปลี่ยนธรรมนิยามตัวที่เป็นนิยามย่อยเป็นคำว่า นิยามอื่น ๆ และอธิบายเพิ่มเติมแบบทัศนะทางวิทยาศาสตร์ว่าเพื่อมีการค้นพบนิยามใหม่ที่ไม่สามารถจัดเข้าใน 4 นิยามที่มีอยู่เดิมนี้ได้ก็จะจัดเข้าในนิยามที่ 5 นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการอธิบายเช่นนี้เป็นการลดทอนความแน่นอนของธรรมนิยามที่เป็นหลักธรรมใหญ่ในพระพุทธศาสนา ซื่อก็กบอกล่วงแล้วว่า เป็น ธรรมอิติธรรมนิยาม คือ ความเป็นอย่างนี้ ๆ ไม่เป็นอย่างอื่นตามความเข้าใจของผู้วิจัยธรรมนิยามเป็นธรรมที่

พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยญาณพิเศษที่เรียกว่า ตถาคตพลญาณ 10 คือ พระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคต 10 ประการ ที่ทำให้พระองค์สามารถบันลือสีหนาท ประกาศพระศาสนาได้มั่นคง จึงไม่มีธรรมอันใดที่จะต้องค้นพบอีกแล้ว ตถาคตพลญาณ 10 มีรายละเอียดดังนี้

(1) ฐานาฐานญาณ ปรีชาหยั่งรู้ฐานะและอฐานะ คือ รู้กฎธรรมชาติเกี่ยวกับขอบเขตขีดขั้นของสิ่งทั้งหลายว่า อะไรเป็นไปได้หรือไม่ได้แค่ไหนเพียงไร โดยเฉพาะในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล และกฎทางจริยธรรมเกี่ยวกับวิสัยของบุคคล ซึ่งจะได้รับผลกรรมที่ดีและชั่วต่าง ๆ กัน

(2) กรรมวิปากญาณ ปรีชาหยั่งรู้ผลของกรรม คือ สามารถกำหนดแยกการให้ผลอย่างสลับซับซ้อน ระหว่างกรรมดีกับกรรมชั่ว ที่สัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ มองเห็นรายละเอียดและความสัมพันธ์ภายในกระบวนการก่อผลของกรรมอย่างชัดเจน

(3) สัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ ปรีชาหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่คติทั้งปวง คือ สุคติทุกคติ หรือพ้นจากคติ หรือปรีชาหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่อรรถประโยชน์ทั้งปวง กล่าวคือ ทิฏฐธัมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะ หรือ ปรมัตถะ คือ รู้ว่าเมื่อปรารภนาจะเข้าถึงคติหรือประโยชน์ใดจะต้องทำอะไรบ้าง มีรายละเอียดวิธีปฏิบัติอย่างไร

(4) นานาธาตุญาณ ปรีชาหยั่งรู้สภาวะของโลกอันประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ เป็นเอนก คือ รู้สภาวะของธรรมชาติ ทั้งฝ่ายอุปาตินนกกสังขาร และฝ่ายอนุปาตินนกกสังขาร เช่น รู้จักส่วนประกอบต่าง ๆ ของชีวิต สภาวะของส่วนประกอบเหล่านั้น พร้อมทั้งลักษณะและหน้าที่ของมันแต่ละอย่าง

อาทิการปฏิบัติหน้าที่ของชั้นธัมม อายตนะ และธาตุต่าง ๆ ในกระบวนการรับรู้เป็นต้น และรู้เหตุแห่งความแตกต่างกันของสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น

(5) นานาธมฺมตติญาณ ปรีชาหยั่งรู้ อธิมุตติ คือ รู้ธัมมวิสัย ความโน้มเอียง ความเชื่อถือ แนวความสนใจ เป็นต้น ของสัตว์ทั้งหลายที่เป็นไปต่าง ๆ กัน

(6) อินทริยโปรปริยัตตญาณ ปรีชาหยั่งรู้ความยิ่งและหย่อนแห่งอินทริยของสัตว์ทั้งหลาย คือ รู้ว่าสัตว์นั้น ๆ มีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา แคไหนเพียงใด มีกิเลสมาก กิเลสน้อย มีอินทริยอ่อน หรือแก่กล้า สอนง่ายหรือสอนยาก มีความพร้อมที่จะตรัสรู้หรือไม่

(7) ฌานาภิสังกเลสาทิญาณ ปรีชาหยั่งรู้ความเศร้าหมอง ความผ่องแผ้ว การออกแห่งฌาน วิโมกข์ สมาธิและสมาบัติทั้งหลาย

(8) ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ปรีชาหยั่งรู้อันทำให้ระลึกภพที่เคยอยู่ในหนหลังได้

(9) จุตูปปาตญาณ ปรีชาหยั่งรู้จุตติและอุบัติของสัตว์ทั้งหลายอันเป็นไปตามกรรม

(10) อาสวักขยญาณ ปรีชาหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551 : 237)

กรณีเช่นนี้ก็เกิดกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) เหมือนกัน จากการที่ท่านตีความธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 แบบสี่บทหนึ่งเท่ากับห้า เช่นเดียวกับอาจารย์ สมภาร ในหนังสือพุทธธรรมของท่าน แล้วก็เจอปัญหาเช่นเดียวกัน แต่ท่านแก้ปัญหาคำความข้องใจต่างออกไปโดยท่านอธิบายว่า ธรรมนิยามที่เป็นกฎใหญ่เปรียบเหมือนคำว่าประชาชนคนไทยที่ประกอบด้วยชนหมู่เหล่าต่าง ๆ ทั้งข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ทหาร ตำรวจ

ต่างก็เป็นประชาชนเหมือนกัน เหมือนธรรมนิยามใหญ่ที่รวมนิยามย่อย ๆ ไว้ด้วยกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551 : 236) ซึ่งผู้วิจัยศึกษาแล้วก็ยังไม่หายข้องใจ

2) **นัยที่สองแบบสี่เท่ากับหนึ่ง** เป็นแบบที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอนี้ ขอตั้งชื่อว่า แบบสี่เท่ากับหนึ่งหนึ่งหมายถึงธรรมนิยาม (ที่เป็นกฎใหญ่) สี่ คือ นิยามย่อยทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ (1) อุดฺดินิยาม (2) พิชินิยาม (3) จิตฺตนิยาม และ (4) กรรมนิยาม ที่เป็นแบบนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า พระอรรถกถาจารย์ท่านจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพุทธบูชา ท่านยกย่องการปฏิบัติของพระพุทธเจ้าทั้งหลายว่ามีแบบแผนที่แน่นอนจนเป็นธรรมดาเช่นเดียวกับธรรมนิยามทั้งหลาย ดังนั้น ในความเห็นของผู้วิจัย ธรรมนิยามจำแนกได้จริง ๆ มีแค่ 4 เท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วมีความใกล้เคียงกับปรมัตถ์ธรรม 4 คือ (1) จิต (2) เจตสิก (3) รูป และ (4) นิพพาน จะเห็นว่าถ้าตีความว่าจิตนิยามเป็นสิ่งเดียวกับจิตในปรมัตถ์ธรรม 4 และเจตสิกก็สามารถจะตีความว่าเป็นกรรมนิยามเพราะเจตสิกก็คือตัวบงการให้เกิดกรรมทำให้เป็นที่น่าคิดต่อไปว่าอุดฺดินิยากับพิชินิยามเป็นอะไรที่เหมือนกับรูปและนิพพานหรือไม่ และในการจำแนกนี้ควรทำพร้อมกับการตีความเพื่อขยายความโดดเด่นในการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายด้วย (สมเกียรติไชยภูมิ, 2558 : 91)

3) **นัยที่สามเปลี่ยนธรรมนิยามย่อยเป็นพุทธอุบัตินิยาม** พุทธอุบัตินิยาม หมายถึง ความแน่นอนของการปฏิบัติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์จะมีปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์พิเศษต่าง ๆ เหมือนกันทุกประการ เช่น การเกิด

แผ่นดินไหวเมื่อประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน เหมือนกันทุกพระองค์อย่างแน่นอน ตอนประสูติสามารถเสด็จพระดำเนิน 7 ก้าว โดยมีดอกบัวพุดขึ้นมารองรับพระบาทและแสดงอภิสุวจาได้เหมือนกันทุกพระองค์ หรือตอนจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องเสวยข้าวมธุปายาสแล้วอธิษฐานจิตถึงการตรัสรู้ให้ขาดทองคำลอยทวนน้ำแล้วลาดก็จมลงไปซ้อนทับบนลาดของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ก่อนในนาคพิภพเหมือนกันทุกพระองค์ เป็นต้น ดังนั้น การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 รูปแบบใหม่จึงเป็น ดังนี้ (1) อุดุนิยามอุดุนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ (2) พืชนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการสืบพันธุ์หรือที่เรียกว่า พันธุกรรม (3) จิตนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการทำงานของจิต (4) กรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ และ (5) พุทธอุปดินิยาม คือ ความแน่นอนของการอุบัติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ จะมีปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์พิเศษต่าง ๆ เหมือนกันทุกประการ

ยุคปัจจุบันเป็นยุคที่วิทยาศาสตร์มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างมากจากความสำเร็จที่ได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคมและการสื่อสาร เทียบเท่ากับการที่มีอภิญญา 5 โดยไม่ต้องสำเร็จสมบัติ 8 ได้แก่ มนุษย์ทุกคนสามารถเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลกได้จากการดูทีวี สามารถติดต่อสื่อสารกับคนทั่วโลกได้โดยใช้โทรศัพท์มือถือ สามารถเหาะเหินเดินอากาศไปเที่ยวไหนก็ได้ในโลกโดยการนั่งเครื่องบินหรือสามารถดำดิ่งจากที่หนึ่งไปโผล่อีกที่หนึ่งได้

โดยการนั่งรถไฟฟ้าใต้ดิน ดังนี้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้วิทยาศาสตร์จึงมีอิทธิพลต่อผู้คนอย่างสูง และเข้ามากำกับพระพุทธศาสนาจนกระทั่งกลายเป็นกรอบจำกัดของพระพุทธศาสนา ถึงขั้นว่าหลักธรรมหรือคำสอนอะไรก็ตามที่ไม่เข้ากับวิทยาศาสตร์หรือไม่เป็นเหตุเป็นผลต้องถูกตัดทิ้งหมดไม่เว้นแม้กระทั่งส่วนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา การให้วิทยาศาสตร์และเหตุผลนิยมเข้ามาเป็นตัวกำหนดความถูกต้องเหมาะสมของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็เท่ากับการเป็นการยอมรับว่าวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่จะพาเราเข้าถึงความจริงได้ และมีแต่การคิดด้วยหลักเหตุผลเท่านั้นที่จะทำให้เราเข้าใจธรรมชาติได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2546 : 212-213) ต่างจากปราชญ์อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant) ที่มีความเห็นว่า วิทยาศาสตร์ให้แต่ประโยชน์ ไม่ได้ให้ความจริง (กิริติ บุญเจือ, 2545 : 20)

ผู้วิจัยเข้าใจว่าด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมานี้จึงทำให้การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ของนักวิชาการทั้งหลายรวมทั้งอาจารย์สมภารและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้รับอิทธิพลของวิทยาศาสตร์จึงทำให้การจำแนกธรรมนิยามของท่าน ไม่มีพุทธประวัติอยู่เลยเอาแต่เลข 5 มาเท่านั้น ผู้วิจัยมีพื้นฐานการศึกษาและทำงานทางด้านวิทยาศาสตร์และมุ่งมาศึกษาทางด้านศาสนาปัจจุบันและเห็นว่าพระพุทธศาสนามีสาระสำคัญมากกว่าวิทยาศาสตร์เหมือนอย่างที่พริตจ็อฟ คาปร้า (2534 : 15-18) มีมุมมองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของสังคมโลกในกรอบใหญ่ซึ่งเรียกว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงแห่งศตวรรษจะประกอบด้วยกระบวนทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงย่อย 3 ประการ

และการยึดถือวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการเดียวที่เราจะหาความรู้ที่แท้จริงได้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังนี้ คือ 1) การเสื่อมสลายของวัฒนธรรมผู้ชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย 2) การสิ้นสุดของยุคเชื่อเพลิงฟอสซิล โดยมีพลังงานแสงอาทิตย์เข้ามาแทนที่ จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองอย่างถอนรากถอนโคนตามมา 3) กระบวนทัศน์ที่ครอบงำวัฒนธรรมของเรามาเป็นเวลาหลายร้อยปีที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบสังคมตะวันตกสมัยใหม่และมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อส่วนอื่น ๆ ของโลกด้วย จะต้องมีการทบทวนกันใหม่อย่างถอนรากถอนโคน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. **บทสรุป** นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา รุ่นหลัง ๆ ได้จำแนก “ธรรมนิยาม” เป็นนิยาม 5 โดยตีความในส่วนธรรมนิยามหัวข้อย่อยมีความหมายแตกต่างกันไปตามความเข้าใจของตน เช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายเช่นเดียวกับธรรมนิยามใหญ่ คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เรียกว่า ความเป็นไปตามธรรมดา เช่นว่า สิ่งทั้งหลายมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา ส่วนศาสตราจารย์ ดร. สมภาร พรหมทา ไม่แน่ใจว่าทำไมพระอรหันตญาณจึงใส่ นิยามข้อที่ 5 นี้เข้ามา และมีความเห็นว่า นิยาม 4 ข้อข้างต้นพูดถึง คือ วัตถุที่ไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิต จิต และกรรม สิ่งนี้อาจไม่ใช่สิ่งทั้งหมดที่มีอยู่ในจักรวาล จึงได้ตั้งนิยามย่อยข้อที่ 5 เป็น นิยามอื่น ๆ ผู้วิจัยมีทัศนะว่า การจำแนกธรรมนิยามนี้สามารถตีความได้เป็น 3 นัย ดังนี้ 1) นัยแรกแบบสี่บวกหนึ่ง

เท่ากับห้า เป็นแบบที่นักวิชาการทั้งหลายตีความ 2) นัยที่สองแบบสี่เท่ากับหนึ่ง เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ คือ หนึ่งหมายถึง ธรรมนิยาม (ที่เป็นกฎใหญ่) สี่คือนิยามย่อย 4 ประการ ที่เป็นแบบนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า พระอรหันตญาณท่านจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพุทธานุชา และ 3) มี 5 นิยามย่อยเหมือนเดิม แต่เปลี่ยนธรรมนิยามย่อยเป็นพุทธานุชา

2. ข้อเสนอแนะ

1) **ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ** ในงานวิจัยของผู้วิจัยครั้งนี้ได้พบการจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ของนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาได้ตีความในอรหันตญาณไม่ตรงกับที่ผู้วิจัยเข้าใจ กล่าวคือ ท่านได้จำแนกธรรมนิยามได้ 5 นิยามย่อย ได้แก่ (1) อุดุนิยาม (2) พิชนิยาม (3) จิตนิยาม (4) กรรมนิยาม และ (5) ธรรมนิยาม โดยได้ชื่อ “นิยามย่อยข้อที่ 5” ว่า “ธรรมนิยาม” และให้ความหมายเช่นเดียวกับธรรมนิยามใหญ่ แต่ผู้วิจัยมีความเห็นที่ต่างออกไป คือ ผู้วิจัยมองว่าที่พระอรหันตญาณท่านจำแนกธรรมนิยามออกมาเป็น 5 นิยามย่อย แล้วตั้งชื่อนิยามข้อที่ 5 ว่า “ธรรมนิยาม” แล้วบรรจุเรื่องราวประวัติการอุปบัติของพระพุทธเจ้าทั้ง 7 พระองค์ว่าเป็นเช่นเดียวกันทั้งหมดจนถือเป็นเรื่องธรรมดาเปรียบเหมือนธรรมนิยาม ผู้วิจัยตีความว่าเป็นการยกย่องเทิดทูลบูชาพระพุทธเจ้าทั้งหลาย หรือเป็นพุทธานุชา ดังนั้น นิยามย่อยที่จำแนกได้โดยเนื้อหาสาระแล้วควรมีแค่ 4 นิยามย่อย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อหาข้อสรุปทางวิชาการที่ถูกต้องตามความเป็นจริงต่อไป

2) **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป** ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ทำวิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

(1) ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กันของธรรมเนียมปฏิบัติกับหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา

(2) ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อมโยง และสัมพันธ์กันของบุญนิมิตที่เกิดขึ้นในระหว่าง อุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ. (2545). **ชุดปรัชญาและศาสนา เซนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไพศาล วิสาโล. (2546). **พุทธศาสนาไทย ในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

พริตจื่อฟ คาปรั้า. (2534). **จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ 1**. แปลโดย พระประชา ปสนนธมโม และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมภาร พรหมทา. (2554). **ศาสนากับวิทยาศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชีพ บุญญานุภาพ. (2556). **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 18. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.